

Соловійов Валентин Іванович — епізоотолог, теріолог, еколог

Світлана Ужевська¹, Дмитро Соколовський²

¹Одеський національний університет (Одеса), e-mail: grass_snake@ukr.net

²Український Протичумний НДІ (Одеса), e-mail: vespertinus6@gmail.com

UZHEVSKA, S., D. SOKOLOVSKY. Soloviov Valentyn Ivanovych, an epizootologist, mammalogist, and ecologist. — An essay about V. I. Soloviov, a zoologist, epizootologist, head of the zoological laboratory of Odessa Anti-Plague Institute. Valentyn Soloviov studied natural foci of particularly dangerous infections and the role of small mammals and their parasites in their functioning in the north-western Black Sea region and other regions of Ukraine, as well as Kazakhstan and Central Asia. In the centre of his attention were the natural foci of particularly dangerous infections, prevention of the spread of the plague, leptospirosis, tularaemia, and iersiniosis.

Біографічні деталі

Соловійов Валентин Іванович народився 20.09.1936 р. в с. Кумарі Врадівського району Миколаївської обл., у сім'ї вчителів. Після смерті батька в 1938 р. сім'я переїхала до м. Первомайськ Миколаївської обл. В Одесі він оселився після закінчення Другої світової війни у тітки, на Ближніх Млинах. У 1954 р. Валентин Іванович поступив на біологічний факультет Одеського держуніверситету, який закінчив 1959 р.

З 1959 р. працював на посаді ентомолога відділу медичної паразитології та малярії у 27 санепідзагоні Одеського Військового округу; робоче місце у військовій частині 28310 (рис. 1). У 1963 р. був переведений у відділ особливо-небезпечних інфекцій в/ч 28310.

У 1967 р. перейшов працювати в Одеську портову протичумну лабораторію на посаду паразитолога. У 1970 р. лабораторію перейменували в Одеську протичумну станцію МОЗ СРСР. У 1975 р. захищає кандидатську дисертацію. З 1985 р. по 1992 р. — завідувач зоологічної лабораторії (рис. 2). З 1992 р. почався новий етап у його житті — утворено НВП ЕКОНАД, яке очолював до кінця життя (25.10.2017).

Рис. 1. Валентин Соловійов під час роботи в епідзагоні. Надано дочкою Н. В. Філатовою.

Ключові наукові доробки

Під час роботи в санепідзагоні вивчав нідікольну та паразитичну фауну мікромамалій. Це були одні з перших досліджень гамазових кліщів на півдні України (Соловійов 1966). В Одеській портовій протичумній лабораторії В.І. вивчав поширення гризунів і проблеми профілактики завозу чуми. Результати узагальнені в дисертації «Борьба с грызунами на судах и в портах как мера профилактики чумы (по материалам портов Украины)» (Соловьев 1974). Виконуючи моніторинг мікромамалій, Валентин Іванович зробив суттєвий внесок у профілактику розповсюдження особливо небезпечних інфекцій, ООІ (туляремії, чуми, ієрсиніозу, лептоспірозу). Надалі це було розвинуто в дослідженнях Одеської протичумної станції (надалі Протичумний НДІ).

У 1978 р. на базі Одеської ПЧС за участі болгарських спеціалістів проведено вивчення чутливості до чуми ховраха європейського як можливого індикатора активізації реліктових осередків чуми в умовах українського Причорномор'я та на окремих територіях Болгарії, де в минулому реєстрували масове захворювання чумою. Підтверджено можливість існування природних осередків чуми в поселеннях ховраха (Емельянов *et al.* 1978).

Його досвід вивчення вогнищ трансмісійних інфекцій та організаційно-методичної роботи дозволяв надавати допомогу відділам ООІ районних та обласних СЕС України та Молдови, а також дездератслужбам портів Чорного моря. Соловійов В. І. ділився своїм досвідом з організації дератизації на судах та в портах, що відображено в його методичних рекомендаціях.

У 1987–1990 рр. брав активну участь у роботі секції медичної теріології Українського теріологічного товариства, зокрема у семінарах, організованих УТТ спільно з Центральною республіканською СЕС.

Валентин Іванович є автором і співавтором понад 60 наукових публікацій переважно епізоотологічної спрямованості. Він творчо ставився до роботи, про що свідчать рацпропозиції щодо вилуви гризунів та виготовленню приманок для знищення гризунів.

Важливим розділом роботи ПЧС було проведення підготовки фахівців з ООІ. Застосовувалися різні форми підготовки: курси спеціалізації, цикли тематичного удосконалення, семінари, робочі місця, вчення. У 1987 р. на базі Одеської ПЧС під керівництвом В. І. Соловійова організовані всесоюзні курси спеціалізації для зоологів санепідслужби.

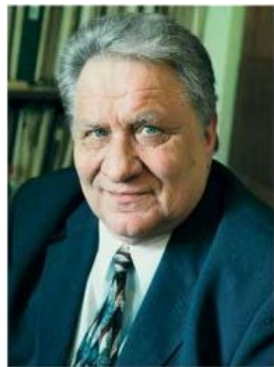

Рис. 2. В. І. Соловійов у зрілому віці. З вебсайту who-is-who.ua

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Валентин Іванович мав активну життєву позицію. Активно пропагував санітарно-епідеміологічні знання. За трудові успіхи нагороджений медаллю «За доблесний труд» (1969 р.). За активну участь у ліквідації вогнища холери в Одесі (1970 р.) нагороджений значком «Відмінник охорони здоров'я». У 1986 р. — за доблесну працю медаллю «Ветеран труда».

Після виходу на пенсію займався впровадженням у виробництво біопрепарата еконадін — органічного сорбента-бідеструктора вуглеводів нафти, розробленого на кафедрі мікробіології та вірусології ОДУ Г. А. Кожановою (дружиною В.І.) та її співробітниками. У 1991 р. організував науково-виробниче підприємство EcoNad («екологічна надія»), керівником якого був до кінця життя. Підприємство працювало над розробкою і впровадженням природоохоронних технологій, спрямованих на ліквідацію нафтового забруднення об'єктів довкілля (Соловьев *et al.* 2001).

Нарис про науковця є на вебсайті who-is-who.ua <https://bit.ly/3GYJZTP>

Література

- Емельянов, П. Ф., В. В. Ивановский, В. И. Соловьев. 1978. Некоторые наблюдения за европейским сусликом (*Citellus citellus* L.) в Могилев-Подольском районе Винницкой области. *Особо опасные инфекции на Кавказе*. Тезисы докладов IV краевой научн.-практич. конф. (20–22 декабря 1978 г.) Ставрополь, 211–213.
- Карасева, Е. В., В. И. Соловьев, И. Н. Гавриловская. 1990. Медицинское значение. *Серая крыса: Систематика, экология, регуляция численности*. Наука, Москва, 338–360.
- Русев, И. Т., В. И. Соловьев. 1987. Некоторые особенности экологии серой крысы в пойме Нижнего Днестра. *Материалы по экологии и методам ограничения численности серой крысы*. Москва, 129–142.
- Русев, И. Т., Н. П. Бабенко, В. И. Соловьев, А. П. Харченко. 1983. Характер размножения серых крыс на территории города и порта Одессы. *Экология и медицинское значение серой крысы*. Наука, Москва, 12–13.
- Соловьев, В. И. 1974. *Борьба с грызунами на судах и в портах как мера профилактики чумы (по материалам портов Украины)*: Автореф. дис. ... канд. биол. наук; спец. 14.00.30 — Эпидемиология. Одесса, 1–36.
- Соловьев, В. И., Г. А. Кожанова, Т. В. Гудзенко, В. В. Губанов. 2001. Сорбенты и биопрепараты для ликвидации нефтяного загрязнения моря. *Экологические проблемы Черного моря: Сб. науч. статей ОЦНТЭИ*. ОЦНТЭИ, Одесса, 287–293.
- Соловьев, В. И. 1966. Гамазовые клещи позвоночных и их гнезд в условиях преобразенной степи Украины. *Первое акарологическое совещание*. Тез. докл. Наука, М.-Л., 197.

УЖЕВСЬКА, С., Д. СОКОЛОВСЬКИЙ. Соловій Валентин Іванович — епізоотолог, теріолог, еколог. — Нарис про зоолога, епізоотолога, завідувача зоології Одеського протичумного інституту. Валентин Іванович вивчав природні вогнища особливо небезпечних інфекцій та роль дрібних ссавців та їх паразитів в їх функціонуванні у Північно-західному Причорномор'ї та інших регіонах України, а також Казахстану і Центральної Азії. У центрі його уваги були природні вогнища особливо небезпечних інфекцій, профілактика розповсюдження чуми, лептоспірозу, туляремії, ієрсиніозу.